

ΤΡΙΤΗ ΓΝΩΜΗ

Το ασυνεχές του κράτους

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

«**Η** διόγκωση του κρατικού μηχανισμού εξαιτίας του κοινοβουλευτικού συστήματος και της καθολικής ψηφοφορίας ήταν αναπόδραστη, γιατί εκείνο που είχαν να προσφέρουν τα κόμματα για την προσέλκυση ή τη συγκράτηση ψηφοφόρων ήταν οι κρατικές θέσεις, οι οποίες ήταν τόσο πιο περιζήτητες όσο η καχεξία της οικονομίας και γενικότερα η κοινωνική στενότητα έκαναν τις υπόλοιπες επαγγελματικές διεξόδους λιγοστές και αβέβαιες». Αυτό έγραφε ο διανοητής Παναγιώτης Κονδύλης, αρχές του 1990, στο εμβληματικό έργο του «Η καχεξία του αστικού στοιχείου στη νεοελληνική κοινωνία και ιδεολογία».

Η σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα, μία εβδομάδα μετά τις εκλογές και την αλλαγή κυβέρνησης, δεν είναι πολύ διαφορετική. Το Δημόσιο εμφανίστηκε μη δημοφιλές για λίγο· όσο τα μέτρα που είχαν προαναγγελθεί και ορισμένα -λίγα- εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια, κατέστησαν τις κρατικές θέσεις περιορισμένου ενδιαφέροντος και μη ελκυστικές (μείωση μισθών, διαθεσιμότητα, «εθελούσιες» κ.ά.). Όμως να που η νέα κυβέρνηση σκοπεύει να επαναφέρει τα πράγματα όπως περίπου ήταν και προ κρίσης. Ενδεικτικά αναφέρουμε: θα επαναπροσληφθούν όσοι δημόσιοι υπάλληλοι απολύθηκαν μέσω της διαθεσιμότητας· το νέο σύστημα αξιολόγησης στο Δημόσιο θα συζητηθεί από μηδενική βάση. Κι ακόμη περισσότερο: πλήρως επαναφορά της («σοβιετικού» τύπου) αντιληψής του κράτους ως παραγωγού· εξοβελιστέος ο ιδιώτης από τη ΔΕΗ (δηλαδή πρακτικά κατάργηση της απελευθέρωσης της ενέργειας), από τα λιμάνια, από τα αεροδρόμια. Ο,τι σύμβαση υπογράφηκε ως σήμερα με ιδιώτες θα επανεξεταστεί. Το κράτος πρέπει να έχει όχι μόνο επιτελικό και ρυθμιστικό αλλά παραγωγικό ρόλο.

Η νέα κυβέρνηση αναλαμβάνει να αποκαταστήσει και πάλι την τρωθείσα μεγαλοθυμία του κράτους στη λαϊκή φαντασία. Την εντύπωση, δηλαδή, ότι είναι ένας πάμπλουτος και παντοδύ-

Η πελατειακή πολιτική, λοιπόν, που ουδέποτε απομακρύνθηκε επί της ουσίας, ούτε στη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας, είναι η μόνη που εξασφαλίζει τη συνέχεια του κράτους, εν αντιθέσει με το ασυνεχές της δημόσιας διοίκησης.

ναμος δότης - αρκεί να θέλει να δώσει. «Παράλληλα», όπως επισημαίνει ο Κονδύλης, και πάλι «υπήρχαν και σοβαροί λόγοι να θεωρείται απατεώνας και τύραννος τόσο μεγάλος, ώστε η χρήση των οίωνδήποτε οδών από μέρους των υπηκόων του θα έπρεπε να λογίζεται ως κατανοητό και συγγνωστό μικροπαράπτωμα». Ο,τι δεν κατόρθωνε η τήρηση των ορθόδοξων διαδικασιών το κατόρθωνε το «παραθυράκι» και το «ρουσφέτι».

Η πελατειακή πολιτική, λοιπόν, που ουδέποτε απομακρύνθηκε επί της ουσίας, ούτε στη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας, είναι η μόνη που εξασφα-

λίζει τη συνέχεια του κράτους, εν αντιθέσει με το ασυνεχές της δημόσιας διοίκησης.

Η λογική ότι κάθε καινούργιο κόμμα αλλάζει τη δημόσια διοίκηση για να τοποθετήσει τους «δικούς του» ανθρώπους, δεν αποτελεί ελληνικό χαρακτηριστικό. Όμως το αμερικάνικο «spoils system» του 19ου αιώνα, για παράδειγμα, ελέγχθηκε, κι αυτή η λογική του πελατειακού λαϊκισμού δεν έχει πια ισχύ, επισημαίνει, αντιδιαστέλλοντας, η Συνήγορος του Πολίτη, Καλλιόπη Σπανού. «Η διοίκηση είναι ο θεσμός που εγγυάται τη συνέχεια του κράτους», υπογραμμίζει, «κι αυτό υπο-

νομεύεται από κάθε καινούργια κυβέρνηση». Αποτέλεσμα; Λάθη, κενά, παραλείψεις, χάσματα αβεβαιότητας. Ένα ράβε - ξήλωνε, είτε πρόκειται για υποδομές είτε για οργανωτικές δομές της δημόσιας διοίκησης. Έχει δίκιο στην παρατήρησή της ότι «η πιο ριζοσπαστική αλλαγή θα ήταν να διαμορφωθούν οι συνθήκες συνέχειας και σεβασμού των θεσμών και των θεσμικών συμπεριφορών». Απευθυνθήκαμε στην κ. Σπανού για να πληροφρηθούμε τι συμβαίνει στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες: «Η Γαλλία, η Γερμανία, η Αγγλία, η Ιρλανδία, η Ισπανία, έχουν διοικήσεις με συνέχεια που μπορούν να κρατήσουν τη χώρα σε εποχές πολιτικής αστάθειας».

Πώς θα περνούσε (και θα συνεχίσει να περνάει) η χώρα τους ισχυρότατος κραδαμούς της, αν το κράτος μπορούσε να διασφαλίσει τη συνέχειά του; Αν δεν απομακρύνονταν με κάθε κυβερνητική αλλαγή οι επικεφαλής οργανισμών και υπηρεσιών, αλλά κυριαρχούσε το κριτήριο της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας;

Το ερώτημα θα παραμείνει αναπάντητο όσο η οικονομική ανάπτυξη και ο θεσμικός εκσυγχρονισμός αδρανοποιούνται μπροστά στον κρατικό μηχανισμό.

Όμως, η ελληνική κοινωνία είναι άμοιρη ευθυνών; Η κυρίαρχη, ακόμη «πατριарχική - προαστική», νοοτροπία της δεν καθρεφτίζεται και στον τρόπο που λειτουργεί η δημόσια διοίκηση; Τι ρόλο έχουν διαδραματίσει τα «τζάκια» σε αυτήν την οπισθοδρόμηση; Γιατί ενώ όλοι (κυβερνήσεις και πολίτες) ευαγγελίζονται ένα «ευέλκτο κράτος», το μόνο που κατορθώνεται -στην καλύτερη περίπτωση- είναι μια πλαδαρή και διαρκώς ημιτελής εκδοχή του;

Θα ήταν όμως καταστροφική, με τη διαδρομή που έχει μεσολαβήσει, οδυνηρή και με κόστος για την κοινωνία, η ολική επαναφορά σ' ένα απισχνασμένο κράτος. Ένα κράτος που δεν μπορεί πλέον να ανταποκριθεί ούτε σε απειλές ούτε σε ικεσίες.